

Ferme taal, scherpe maatregelen en schrijnende gevallen

Zoals we allen weten is het tegenwoordig *bon ton* om ferme taal uit te slaan over het toelaten van migranten en over de integratie van migranten in de Nederlandse samenleving. Je zult maar worden beschuldigd van politieke correctheid – vandaag de dag in veler ogen een soort dood-zonde. Uitspraken die nu politiek correct worden genoemd, kunnen eigenlijk al nauwelijks meer worden gedaan zonder hoongelach alom, waarmee politieke correctheid bezig is in zijn tegendeel te verkeren. Politici van allerlei partijen zijn Fortuyn gaan napraten, en burgers praten politici na. In het artikel van Hagendoorn en Sniderman in dit nummer van *Mens & Maatschappij* wordt fraai geïllustreerd hoe dit napraatgedrag in een experimentele setting verontrustend eenvoudig kan worden opgeroepen; bij de ene categorie (sociaal conformisten) wat gemakkelijker dan bij de andere.

Is, gezien de populariteit van ferme taal, de publieke opinie in Nederland nu in een paar jaar tijd intolerant geworden ten opzichte van migranten? Misschien toch niet helemaal. Enigszins geruststellend is dat de publieke opinie kan omslaan zodra migranten geen abstracte categorie meer vormen, maar een gezicht krijgen in de vorm van een kleermaker in de Pijp of een buurgesin waarvan het dochtertje naar de plaatselijke kleuterschool gaat. Oftewel, zodra het onderwerp tastbaarheid krijgt. Ontstaat die tastbaarheid, dan komen mensen opeens in het geweer en ontstaat opwinding en verontwaardiging over de onbarmhartigheid waarmee minister Verdonk weigert zelfs gezinnen met hier opgegroeide jonge kinderen aan te wijzen als ‘schrijnende gevallen’.

Verontrustend is tegelijkertijd, dat beleidsmaatregelen worden verzonnen door politici op basis van verkiezingsprogramma's, die weer worden geschreven op basis van de heersende opvattingen in politieke partijen. Die opvattingen zijn mede gebaseerd op de publieke opinie zoals die gevormd wordt onder andere door napraterij, en niet per se op basis van een zorgvuldige afweging van alle belangen waarin de tastbaarheid van de onderwerpen mede een rol speelt.

Een dankbaar onderwerp van ferme taal, en ook van scherpe maatregelen, is huwelijksmigratie: immigratie als gevolg van het halen van huwelijkspartners uit het buitenland. De zorgen hieromtrent spitsen zich niet zozeer toe op de Poolse en Filippijnse bruiden die door Nederlandse mannen hierheen worden gehaald, maar op jongvolwassenen uit Turkije of Marokko die trouwen met in Nederland wonende partners van Turkse of Marokkaanse herkomst. Om deze huwelijksmigratie ‘in te dammen’ worden er eisen gesteld aan het inkomen van de in Nederland wonende partner, is er een minimumleeftijd voor de in het buitenland wonende partner, en zijn er eisen aan de locatie van waaruit de verblijfsvergunning moet worden aangevraagd: niet vanuit Nederland, maar vanuit het land van herkomst. In de politieke partijen gaan stemmen op om de maatregelen gericht tegen huwelijksmigratie nog verder te verscherpen. Het CDA wil de minimumleeftijd voor huwelijksmigratie verder verhogen. De VVD

wil het recht op sociale uitkeringen voor huwelijksmigranten beperken en de termijn verlengen waarna de huwelijksmigrant een zelfstandige verblijfsvergunning kan aanvragen.

De zorgen om huwelijksmigratie zijn begrijpelijk. Het is niet bepaald een toppunt van integratie, als mensen van verschillende etnische herkomst elkaar niet zien zitten als huwelijkspartners. Het zou zoveel mooier zijn als zij elkaar zouden omarmen. Als er een nieuwe generatie zou opgroeien, die verschillende culturen van binnenuit kent. Helaas: de werkelijkheid is anders. Weer niet zó anders trouwens, als wordt gesuggereerd door het hardnekkige in de pers circulerende verhaal 'Driekwart van de Turken en Marokkanen haalt de huwelijkspartner uit het land van herkomst'. Deze driekwart is afkomstig uit het proefschrift van Erna Hooghiemstra, een publicatie van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Wie het proefschrift kent, weet dat de driekwart een standcijfer is, dat betrekking heeft op nu bestaande huwelijken, inclusief huwelijken die al een paar decennia geleden gesloten zijn. Bij recent gesloten huwelijken ligt het aandeel nog steeds boven de helft, maar lager dan de beruchte driekwart. Een slordigheid van journalisten? Dan wel een begrijpelijke slordigheid, want het SCP zelf heeft die driekwart prominent laten figureren in het persbericht bij het verschijnen van Hooghiemstra's proefschrift.

Zullen verscherpte maatregelen leiden tot minder huwelijksmigratie? Dat zou kunnen, al zijn hier vraagtekens bij te zetten. Volgens dezelfde Hooghiemstra, nu plaatsvervangend directeur van de Nederlandse Gezinsraad, zal voorgenomen huwelijksmigratie vooral worden uitgesteld, niet zozeer afgesteld. Zeker is wel, dat maatregelen tegen huwelijksmigratie óók leiden tot voor de betrokkenen onzekere en pijnlijke situaties, voortkomend uit moeizaam verlopende gevechten met de instanties om de huwelijkspartner naar Nederland te krijgen. In haar lezing voor het congres 'Het huwelijk in de multi-culturele samenleving' van de Nederlandse Vereniging voor Demografie van 9 oktober 2003 heeft Betty de Hart hier schrijnende voorbeelden van gegeven. Zij heeft voor haar onderzoek respondenten gesproken die zich door alle perikelen rond verblijfsvergunningen diep teleurgesteld voelden in de Nederlandse samenleving en er zelfs van vervreemd dreigden te raken.

Ook in mijn eigen omgeving ken ik inmiddels een hier wonende partner van een beoogd huwelijksmigrant. Zij is getrouwd met een Ghanees, die ze probeert naar Nederland te krijgen. Een half jaar geleden had zij naast een blijkbaar op minimumniveau betalende voltijds baan een zaterdagbaan om aan de inkomenseis voor een verblijfsvergunning voor haar partner te voldoen. Onlangs sprak ik haar weer. Zij had nu een wat beter betalende voltijds baan gevonden, zodat ze niet meer op zaterdag hoefde bij te werken. Maar met de verblijfsvergunning wilde het nog steeds niet erg vlotten. Ze had nu het gevoel dat er binnen een jaar iets moest gebeuren: hij naar hier, zij naar Ghana, of zij samen naar ergens anders op de wereld. Ze was niet getrouwd om jarenlang honderden kilometers van elkaar te wonen. Dit voorbeeld speelt zich af buiten de academische wereld, maar ook daarbinnen heb ik, uit de tweede hand weliswaar, verhalen gehoord over uiterst onaangename en moeizame procedures rond het naar Nederland halen van huwelijkspartners. Niet verwonderlijk, want juist in de academische wereld zijn sociale relaties bij uitstek internationaal.

Bij het horen van zulke verhalen staat stijgt het schaamrood een mens naar de kaken. Willen wij werkelijk zo omgaan met mensen die een huwelijk willen sluiten? Willen wij echt uit alle

macht proberen de mondialisering van sociale relaties een halt toe te roepen en mensen dwingen hun partner in Nederland te zoeken? We kunnen ferme taal uitslaan. We kunnen scherpe maatregelen treffen. Maar onherroepelijk creëren we daarmee schrijnende gevallen.

Clara H. Mulder